

בירורים בהלכה

מצלמות, חיישנים ומדי חום בשבת – סקירה כללית

לפורענות' שיתכן שניחא ליה שמצלמים באופן כללי, למרות שהוא אינו מעוניין בתצלום שלו, וכיוצא"ב גם במדידת חום בכניסה לבתי החולים, סו"ס נוח לו שיבדקו את כולם, כדי שלא יכנס אדם עם חום, וצ"ע).

(ג) הגר"ש וואזנר זצ"ל חידש יסוד בהלכות שבת (שבט הלוי ג, מא; ט, סט). לשיטתו, ע"מ להתחייב במלאכת שבת, צריך שהיה קשר בין התוצאה למעשה האדם. לפי"ז, הסביר את שיטתו המחודשת של הרשב"א (שבת קז, א), הסובר שגם כאשר אדם מתכוון לנעול את דלת ביתו כדי לשמור את הבית, למרות שהוא יודע שיש צבי שניצוד בפנים – מותר, ואין זה 'פסיק רישיה' שאסור. שטעמו, שכיוון שזוהי מלאכת היתר מובהקת, אין ליחס את התוצאה למעשה (משא"כ ב'פסיק רישיה' הרגיל, שלא ניתן לעשות את מלאכת היתר ללא האיסור, והרחיב בהגדרה זו מרכבת המשנה בריש הל' שבת, ואכמ"ל) אמנם, רוב הפוסקים חולקים על הרשב"א (עי' ר"ן שבת לח, א מדפה"ר), ואין הלכה כמותו. אולם במקום שבו אדם לא עושה מעשה בכלל, גם החולקים יודו שאין ליחס אליו את התוצאה מבחינת הלכות שבת.

לפיכך חידש, שאדם שהולך ברחוב ויודע שישנו חיישן שיגרום להדלקת אור – אין בכך איסור תורה, ויכול ללכת. אמנם, במקומות אחרים הדגיש שעדיין יש בזה איסור דרבנן, ולכן התיר רק במקום צורך, ובאופן דלא ניחא ליה, או לצורך מצווה וכדו' (עי' מכתבו בסוה"ס אורחות שבת ח"א עמ' תקיג, מכתב בעניין מערכת חיישנים לרמזורים בגליון י"תד המאיר חשוון תשע"ו).

אמנם, במקום שהוא מתכוון לכך, כגון פתיחת דלת וכדו', הדגיש שבוודאי הדבר אסור (נראה דבזה ייתכן דס"ל דהוי ממש מלאכה, וצ"ב).

(ד) יש שסברו כשיטת הרב וואזנר (הרב נחום אליעזר רבינוביץ ותלמידיו הרחיבו זאת, ע"י אמונת עתיך 104 ובתגובות שם ובגליון שלאחריו לשיטה זו) אך הרחיבו זאת יותר, וס"ל שכל שהאדם עושה פעולה 'לפי תומו', ודרך הליכתו, ללא מלאכה נוספת – אין בזה איסור כלל, ואף לא איסור דרבנן (ומדבריהם נראה שגם פתיחת דלת בכוונה תחילה, או הדלקת אור תהיה עקרונית מותרת, וצ"ע).

לאחרונה, התעורר דיון הלכתי אודות הכניסה לבית חולים בשבת, שבזמן הכניסה מתבצעת מדידת חום אוטומטית. לקמן נעמוד על שיטות הפוסקים בעניין הפעלת חיישנים המפעילים תאורה, מיזוג וכדו', מצלמות אבטחה וכו' (ייתכן שמבינה הלכתית יתכנו שינויים מסוימים בין חיישנים שונים, אולם נשתדל בעז"ה לעמוד על העקרונות). נעמוד לקמן על ארבע שיטות שונות (בקיצור, ויש הרבה להרחיב בדברים אלו).

איסור עשיית מלאכה בשבת מדאורייתא, הוא רק באופן 'ישיר', אולם 'גרמא' מותרת מהתורה (בפועל לא מקלים אלא בשעה"ד או לחולה וכדו'). האם זיהוי החיישן את האדם ויצירת פעולה מוגדרת כמעשה או כגרמא?

(א) יש שרצו לומר שיש כאן 'גרמא' (עי' בדברי המנחת אשר ח"א סי' לב; ח"ב סי' לג. וע"ע בדבריו בשיעור לפרשת ויקהל תשע"א, וע"ע במאמרו של הרב קנוהל תחומין כג שדן בגדרי גרמא ואם ניתן להשליכם לדו"ד). ונראה שסברו, שעצם עמידת האדם במקום, ועל ידי זה נגרמת פעולה חשמלית הרי זה כפעולה 'עקיפה', ולא ישירה (אמנם הגדרת גרמא אינה פשוטה כ"כ, ואין זה ברור שלכל הפוסקים כל מציאות עקיפה מוגדרת כגרמא). ויש שדימו זאת לדברי המג"א (רנב, כ) הסובר שנתנית קמח, בתוך 'ריחים של מים', דהיינו שהמטחנה מסתובבת באמצעות המים – הרי זה גרמא (אולם רוב הפוסקים חולקים עליו).

(ב) אמנם, רבים חולקים על הנחה זאת, וסוברים שגם הפעלת חיישנים נחשבת כמעשה (עי' תחומין כה בדברי הרב זלמן נחמיה גולדברג, הרב ישראל רוזן והרב שמואל רבינוביץ) ובמיוחד לאור דברי החזו"א (שבת לו, א), הסובר שהזרע באמצעות טרקטור נחשב כזרע מהתורה, למרות שכל הפעולה היא הפעלת הטרקטור, כיוון שזוהי דרך המלאכה עכשיו.

לסוברים כך, נאמרו סברות שונות מדוע במקרים שונים ניתן להקל. וזאת באופן ש'אינו מתכוון', ועל אף שהדבר בוודאי שיקרה (פסיק רישיה), אם אין הוא מעוניין בתוצאה (פסיק רישיה דלא ניחא ליה) דעת הערוך להקל. ואמנם לא נקטינן לכתחילה כדעה זו, אולם באיסור דרבנן (ונח' ביסוד איסור חשמל) יש מקום להקל יותר (אמנם, יל"ע מהי הגדרת לא ניחא ליה, שהרי לדוגמא במצלמות אבטחה קל יותר לומר דלא ניחא ליה, א"כ הוא הולך במקום 'מועד